

Tillsammansodlingar i stadsrummet

I fokus för Paul Sherfeys doktorsavhandling¹ står så kallade tillsammansodlingar, alltså trädgårdsanläggningar som sköts kollektivt med en viss matproduktion och med kultur på programmet. Syftet är att undersöka odlingarnas politiska betydelse och hur de värden som denna typ av platser representerar uttrycks estetiskt och narrativt.

Avhandlingen hämtar sin teoretiska inspiration från politisk diskursteori. Ett viktigt begrepp är prefigurativ politik, vilket betecknar försöken att skapa alternativa sätt att leva och relatera till varandra, samtidigt som man också lever dem. Gemensamhetsodlingar utgör här ett sätt att reagera mot hur stadsrummet används och samtidigt erbjuda ett alternativt användningssätt. Avståndstagandet är också en vision. Tillsammansodlingarna studeras diskursivt genom noggranna undersökningar av hur de ser ut, val av byggmaterial och estetik. Med hjälp av begreppet estetisk vokabulär undersöks hur odlingarnas materiella utformning kan läsas som genrer. Det senare kräver en estetisk läskunnighet, vilket forskaren tillägnar sig genom att titta på flera odlingsobjekt. Författaren intresserar sig också för hur platser – som tillsammansodlingar – blir till genom berättelser. I berättandet tolkas händelser från förr, skapas framtider och artikuleras sociala frågor. Det ger en förståelse för varför trädgårdar tillkommit och vilka problem som de förväntas lösa.

För att svara på sitt syfte har författaren sökt efter tillsammansodlingar som vuxit fram under senare decennier och som hade både

1 Sherfey, Paul 2024: *Cultivating Responsible Citizenship: Collective Gardens at the Periphery of Neoliberal Urban Norms*. Södertörns högskola, Institutionen för historia och samtidsstudier, Etnologi. Södertörns högskola, Centrum för Östersjö- och Östeuropaforskning (CBEES), Baltic & East European Graduate School (BEEGS). Huddinge: Södertörns högskola. 248 s.

en utåtriktad och en digital verksamhet. Han har synat odlingsmetoder, trädgårdarnas utformning och vad det fanns för aktiviteter. Han observerade, fotograferade, deltog och lärde sig att läsa de olika trädgårdsmiljöerna. Efter besök i Sverige, Frankrike, Tyskland och Polen hamnade två platser i fokus, dels *Prinzessinnengarten* i Berlin anlagd 2009, dels *Vinterviken* i Stockholm anlagd 1999.

Prinzessinnengarten utformades med hjälp av överblivna plasthinkar, containrar, lastpallar och lådor. Författaren beskriver det som en estetisk vokabulär präglad av ett återbruksetos, ett postkonsumtions collage där kapitalismens lämningar bärgas. Platsen i sig var mindre viktig och odlingarna fanns i lådor och hinkar möjliga att flyttas runt. Det fanns kaféer, gemensamt kök, en scen och möjligheter att byta kläder, böcker och mat. Prinzessinnengarten är ett alternativt sätt att använda stadsrummet, men används samtidigt i Berlins marknadsföring och blev på så sätt också en del i det som initiativtagarna försökte reagera mot.

Vinterviken startades för att förbättra platsens dåliga rykte. Anläggningen var välskött, permanent och stod enligt författaren för ett anti modernistiskt etos vad gäller planering och effektivitet. Tillsammansodlingarna ska inte sammanblandas med koloniträdgårdar, som är ett mer individualistiskt projekt. Staden ställde krav på estetisk utformning, arrangemang av utbildning och kulturella aktiviteter. Tillsammansodlingen svarade mot detta och sågs som ett sätt att ta ansvar för det allmännas egendom. Den estetiska vokabulären präglades av naturmaterial, färgskalan var traditionell och kan jämföras med hembygdsgårdar med prenttonhundratalsarkitektur. Platsen värderade ett traditionellt kulturarv, gemenskap och platsen artikulerar ett alternativ i kontrast till den urbana planeringen. På området fanns dansbana och biodlingar.

Avhandlingens styrka och bidrag ligger i lansering och tillämpning av begreppet estetisk vokabulär. Den teoretiska utgångspunkten är tydlig, men användningen ibland analytiskt begränsande. Framställningen saknar viss historisk bakgrund och människorna som befolkar platserna är anonyma. Undersökningen ger dock en

tydlig förståelse av hur urbana platser nyttjas och brukas i relation till stadsplanering. Den ger en förståelse för hur stadsodlingar ringas in av politiska ideal och ambitioner.

Lars Kaijser, Stockholm